

hamboorg.city

Niemiecki system prawny — Sądy, prawa i Konstytucja

Jak zbudowany jest niemiecki system prawny: podział władzy, jurysdykcje i Konstytucja wyjaśnione.

Deutsche Begriffe: Rechtssystem | Grundgesetz | Gewaltenteilung | Gerichtsbarkeit | Bundesverfassungsgericht | Rechtsordnung

Podstawy niemieckiego systemu prawnego

Niemiecki jest **demokratycznym państwem prawnym** — oznacza to, że cała władza państwowa jest **związana prawem**. Najważniejszą podstawą prawną jest **Konstytucja (GG)**, konstytucja Republiki Federalnej Niemiec.

Podział władzy

Niemiecki system państwowy opiera się na **podziale władzy**:

Władza	Zadanie	Organy
Legislacyjna (tworzenie prawa)	Uchwalanie ustaw	Bundestag, Bundesrat, Landtagi
 Egzekutywa (wykonawstwo)	Wdrażanie ustaw	Rząd Federalny, rządy krajowe, organy administracji, policja
Judycyjna (wymiar sprawiedliwości)	Interpretacja i stosowanie ustaw	Sądy (niezależne!)

Władze **wzajemnie się kontrolują** — żaden organ nie ma nieograniczonej władzy. Sędziowie są **niezależni** i związani tylko prawem.

Konstytucja — Twoje prawa podstawowe

Konstytucja (GG) gwarantuje podstawowe prawa dla **wszystkich ludzi** w Niemczech — nie tylko dla obywateli niemieckich:

Prawa podstawowe dla wszystkich (prawa człowieka)

- **Art. 1 GG** — Godność człowieka jest niezbywalna
- **Art. 2 GG** — Prawo do wolnego rozwoju osobowości, nietykalność cielesna
- **Art. 3 GG** — Równość przed prawem (zakaz dyskryminacji)
- **Art. 4 GG** — Wolność wiary i sumienia
- **Art. 5 GG** — Wolność wyrażania poglądów, wolność prasy
- **Art. 6 GG** — Ochrona małżeństwa i rodziny
- **Art. 10 GG** — Tajemnica korespondencji i telekomunikacji
- **Art. 13 GG** — Nietykalność mieszkania
- **Art. 14 GG** — Prawo do własności i spadku
- **Art. 19 GG** — Gwarancja dostępu do sądu (każdy może pozwać)

Prawa podstawowe tylko dla Niemców (prawa obywatelskie)

- **Art. 8 GG** — Wolność zgromadzeń
- **Art. 9 GG** — Wolność zrzeszania się
- **Art. 11 GG** — Swoboda poruszania się (swobodny wybór miejsca zamieszkania)
- **Art. 12 GG** — Wolność zawodu

Uwaga: Obywatele UE mają podobne prawa zgodnie z prawem UE. Dla obywateli państw trzecich prawa obywatelskie są ograniczone lub regulowane przez zwykłe ustawy.

Pięć jurysdykcji

Niemcy mają **pięć niezależnych jurysdykcji**, odpowiedzialnych za różne dziedziny prawa:

1. Wymiar sprawiedliwości powszechny

Odpowiedzialny za **prawo cywilne i karne**:

Instancja	Sąd	Jurysdykcja
1. instancja	Sąd Rejonowy	Wartość sporu do 5.000 €, prawo mieszkaniowe, sprawy rodzinne, prawo karne (do 4 lat)
1. instancja	Sąd Okręgowy	Wartość sporu powyżej 5.000 €, poważne przestępstwa
2. instancja	Sąd Apelacyjny	Apelacja, skarga kasacyjna
3. instancja	Federalny Sąd Najwyższy	Skarga kasacyjna (najwyższa instancja)

2. Wymiar sprawiedliwości administracyjny

Odpowiedzialny za spory z **organami administracji** (np. pozwolenia na pobyt, pozwolenie na budowę, prawo urzędnicze):

• **Sąd Administracyjny → Wyższy Sąd Administracyjny → Federalny Sąd Administracyjny**

3. Wymiar sprawiedliwości pracy

Odpowiedzialny za **prawo pracy** (wypowiedzenie, wynagrodzenie, umowa o pracę):

• **Sąd Pracy → Krajowy Sąd Pracy → Federalny Sąd Pracy**

Osobliwość: Przed Sądem Pracy każda strona płaci swojego prawnika **sama** (nawet po wygraniu) — brak ryzyka kosztów dla prawnika drugiej strony!

4. Wymiar sprawiedliwości opieki społecznej

Odpowiedzialny za **prawo socjalne** (zasiłek podstawowy, emerytura, ubezpieczenie zdrowotne, niepełnosprawność):

• **Sąd Opieki Społecznej → Krajowy Sąd Opieki Społecznej → Federalny Sąd Opieki Społecznej**

Osobliwość: Postępowanie przed Sądem Opieki Społecznej jest **bezpłatne** (bez opłat sądowych!).

5. Wymiar sprawiedliwości podatkowej

Odpowiedzialny za **prawo podatkowe**:

• **Sąd Podatkowy → Federalny Sąd Podatkowy**

Specjalna pozycja: Federalny Sąd Konstytucyjny

Federalny Sąd Konstytucyjny (BVerfG) w Karlsruhe jest najwyższym niemieckim sądem. Bada, czy ustawy i działania państwowe są zgodne z **Konstytucją**.

Skarga konstytucyjna: Każdy może zwrócić się do BVerfG, jeśli uważa, że jego prawa podstawowe zostały naruszone — po wyczerpaniu wszystkich innych środków prawnych.

Prawo karne — pojęcia podstawowe

Odpowiedzialność karna od 14 lat

- **Poniżej 14 lat:** nieodpowiedzialny karnie (bez kary, ale urząd opieki społecznej może interweniować)
- **14-17 lat:** prawo karne młodzieży (środki wychowawcze, kara młodzieżowa)
- **18-20 lat:** prawo karne młodzieży lub dorosłych (sędzia decyduje)
- **Od 21 lat:** prawo karne dorosłych

Ważne pojęcia prawa karnego

Pojęcie	Znaczenie
Wykroczenie	Drobne naruszenie, grzywna (np. nieprawidłowe parkowanie, zakłócenie spokoju)
Występek	Przestępstwo z karą pozbawienia wolności poniżej 1 roku lub grzywną (np. kradzież, oszustwo)
Zbrodnia	Przestępstwo z minimalnym wymiar kary pozbawienia wolności od 1 roku (np. rozbój, morderstwo)
Zawieszenie	Kara pozbawienia wolności jest "zawieszona" (okres próby 2-5 lat)
Skazanie	Wpis w zaświadczeniu o niekaralności (po terminie: usunięcie)

Twoje prawa w kontakcie z policją

- **Prawo do odmowy zeznań** — **nie musisz zeznawać** (poza danymi osobowymi)
- **Prawo do prawnika** — możesz w każdej chwili zażądać prawnika
- **Tłumacz** — masz prawo do darmowego tłumacza przy przesłuchaniu i rozprawie sądowej
- **Zakaz przemocy** — policja może stosować tylko proporcjonalną siłę

Prawo cywilne — pojęcia podstawowe

Kodeks Cywilny (BGB) reguluje relacje między osobami prywatnymi:

- **Prawo umów** — umowa sprzedaży, umowa najmu, umowa o pracę
- **Odszkodowanie** — gdy ktoś Ci wyrządzi szkodę
- **Prawo rodzinne** — małżeństwo, rozwód, władza rodzicielska, alimenty
- **Prawo spadkowe** — testament, spadek, część obowiązkowa

Pomoc w kosztach sądowych (PKH) — jeśli nie stać Cię na prawnika

Jeśli masz **niskie dochody**, możesz wnioskować o **pomoc w kosztach sądowych**:

- Państwo pokrywa **koszty prawnika i sądu** (w całości lub częściowo)
- Prawo do tego: gdy **istnieje wystarczająca szansa powodzenia** sprawy
- **Wniosek** do właściwego sądu
- **Limit dochodów**: indywidualnie obliczany (podobnie jak prawo do zasiłku podstawowego)

Dla cudzoziemców: pomoc w kosztach sądowych przysługuje również cudzoziemcom — niezależnie od statusu pobytu.

Pomoc w poradzeniu sobie prawnie — bezpłatna porada prawna

Do **pozasądowej** porady prawnej dostępna jest **pomoc w poradzeniu sobie prawnie**:

- Płacisz tylko **15 €** udziału własnego
- Państwo pokrywa pozostałe koszty prawnika
- **Prawo do tego**: przy niskich dochodach (podobne limity jak PKH)
- **Wniosek** do Sądu Rejonowego (zaświadczenie o prawie do porady)

Porady dla cudzoziemców

1. Poznaj swoje prawa podstawowe — dotyczą również Ciebie (godność, równość, wolność wyrażania poglądów)

2. Przy kontroli policji: zachowaj spokój, podaj dane osobowe, poza tym **milcz** i żądaj prawnika

3. Wnioskuj o pomoc w kosztach sądowych — powinieneś mieć możliwość zatrudnienia prawnika

4. Żądaj tłumacza — masz prawo do niego w sądzie i u policji (bezpłatnie)

5. Zwracaj uwagę na terminy — w prawie niemieckim **terminy są niezwykle ważne** (termin do pozwania, termin do sprzeciwu)

6. Korzystaj z pomocy w poradzeniu sobie prawnie — uzyskaj poradę prawnika za 15 €

--- Stan: marzec 2026. Wszystkie informacje bez gwarancji.